

יומן מסע
פולין 2014

"כל אה שנטעתם,
יהיה חסד ערב ויקאוף
אם חוכש המחשבה והביטוי,
הנדיבות ואהבת הגריות,
לא יפרחו אצלכם"
אלטניילנד

כשתשאל איך היה,
אענה:
כשתהיה שם, תדע.
אל תיעלב,
פשוט קח את רגליך וסע לשם,
שם תדע להיות יהודי גאה.

שם תמצא את העבר העצוב
ואת השמחה שבהווה,
אך גם את הסכנה שבעתיד.

שם תרגיש דברים, שיכול להרגיש
רק מי שעובר את החוויה המסעירה הזאת,
של מסע בעבר למען העתיד,
העתיד שלך ושל הדור הבא.

סע לשם למענך,
סע לשם למענם,
סע לשם לחוות בעצמך.....

יומן מסע

11.8.2014 - 17.8.2014

משלחת פולין תשע"ד - אוגוסט 2014

תלמידים, מורים והורים יקרים,
"על דעת עיני שראו את השכול.....נדרתי הנדר: לזכור את הכל לזכור –ודבר לא לשכוח.....קונם אם לריק יעבור ליל הזעם.....ומאום לא אלמד גם הפעם"
(מתוך "נדר" אברהם שלונסקי)

אתם יוצאים למסע לפולין,
מסע בו אתם צועדים בעקבות ששה מליון יהודים שנרצחו, זהו מסע לזכר המתים,
מסע למען החיים ובעיקר למען עתידנו במדינה.
עברתם תהליך של הכנה הסטורית ורגשית לקראת הדרך שבה עתידים אתם ללכת, דרך הנושאת בחובה מטען של מראות, של זיכרונות ושל התמודדויות רגשיות וערכיות לא פשוטות.
לכל אחד ואחת מחברי המשלחת ציפיות משלו מהמסע, דרך אישית משלו לשאול, להבין, להפנים ולהרגיש.
לכן מבקשת מכם לכבד את דרכו של כל אחד ואחת, לכבד את היחד ואת הלבד את הדיבורים והשתיקות.
בשירו "נדר" מציע המשורר אברהם שלונסקי להפוך את המסע ואת זיכרונותיו לתהליך של למידה: למידה על תולדות עמנו ומורשתו, על הצורך במעורבות לסילוק עוולה, על פיתוח החוסן האישי התובע לגלות חמלה וסיוע לחלש גם ברגעי מצוקה ושכול.
מאחלת לכם שמסע זה יהווה עבורכם מעבר לחוויה הרגשית גם שיעור מרתק לחיים בו תבינו את גודל האחריות המוטלת עליכם, דור ההמשך, בטיפוח ובשימור המורשת היהודית ובהגנה על קיומנו כעם ומדינה.

שרה פינטו
מנהלת קרית החינוך
אורט מוצקין

קרית החינוך העירונית "אורט"

קרית מוצקין

מנהל מרכזי, מנהל מרכזי ומנהל מרכזי

החטיבה העליונה: שד' דוד בן-גוריון 78, ת.ד. 3060 מס' ב"ס 340034 טל: 04-8762920 פקס: 04-8766473

חטי"ב ע"ש יונתן נתניהו: רחוב דקר 11, ת.ד. 3367 מס' ב"ס 344374 טל: 04-8742042 פקס: 04-8740617

חטי"ב ע"ש יצחק רבין: רחוב דקר 11, ת.ד. 3176 מס' ב"ס 344366 טל: 04-8758026 פקס: 04-8742244

אוגוסט 2014

אב תשע"ד

תלמידים, הורים ומורי המשלחת לפולין היקרים,

המסע לפולין הנו מסע בו אנו מתייחדים עם שישה מיליון מבני עמנו אשר נספו בשואה. אתם נוסעים על מנת להכיר מקרוב את המרכז היהודי הגדול טרם השואה הנוראה. פולין הייתה במשך שנים רבות המרכז הרוחני היהודי מהמשמעותיים ביותר בעולם. הקהילה היהודית ערב השואה מנתה למעלה מ-3 מיליון יהודים. פולין לאחר השואה הייתה ריקה כמעט מיהודים. דברים אלו מוכיחים עד כמה השואה הנה אירוע בלתי נתפס על ידי בן אנוש. חברים יקרים, אתם עתידים לחוות חוויה ייחודית, תראו במו עיניכם את שרידי התופת הנוראית, את הפרחים הפורחים על אדמה ספוגת דם, את המקומות בהם חיו קהילות גדולות מאד של בני עמנו ולעיתים שריד לא נשאר. במסע זה נוקיר את רוחו האיתנה של העם היהודי אשר לאחר התופת שעבר הצליח להקים את מדינת ישראל המובילה בעולם בתחומים רבים. אנו החיים במדינת ישראל חייבים לשמור על זיכרון השואה ובעיקר לכבד את אלו ששרדו. עבורנו כולם גיבורים. אני מאחל לכם מסע חוויתי ומשמעותי וזכרו: כל עוד אנו זוכרים את הנספים בשואה, הם חיים בתוכנו. כאשר נשוב מהמסע נדע כי חלה עלינו האחריות ההיסטורית... לזכור ולעולם לא לשכוח! ויחד עם זאת לזכור "אין לי ארץ אחרת גם אם אדמתי בוערת..."

שלכם

אמיר איזנברגר

מנהל החטיבה העליונה

תלמידים יקרים,
נבחרתם לקחת חלק במסע של משלחת בני נוער מישראל לפולין.
מסע שכותרתו "לזכור ודבר לא לשכוח"

זהו מסע אל העבר הרחוק של יהדות שהייתה ואיננה עוד. אל ארץ ספוגה בנכסי תורה, תרבות וחברה של עם ישראל מאות בשנים, לצד ים של דמעות, דם, חורבן ושואה.

במחנות ההשמדה תראו במו עיניכם כיצד העם הגרמני, שעמד לכאורה בפסגת התרבות האירופאית, פעל באכזריות ובשיטתיות חסרת כל רגש אנושי נגד בני עמנו. הנאצים הגרמנים הצליחו לסחוף לשפל התחתית המוסרית את בני העם הגרמני הנאור והמלומד. כל חכמתם וגובה תרבותם לא שימשו להם מחסום מוסרי למעשי הזוועה שיתגלו לנגד עיניכם.

זהו מסע קשה בו נידרש כולנו להרבה תמיכה, הרבה עזרה הדדית ובעיקר סבלנות וסובלנות. אנחנו נמצאים שם עם עצמנו, אך לא לבדנו. יחד עימנו צוות מורים ומדריכים שיעשו הכל, על מנת שהמסע ייחרט בלבכם ובלבנו כחוויה של לימוד וזיכרון.

וכשנחזור כולנו בשלום הביתה, נחוש ביתר שאת את הזכות הגדולה שנפלה בחלקנו להיות אזרחי מדינת ישראל העצמאית.

זכות שטומנת בחובה חובה ...
לזכור את ברי הלב שהשליכו נפשם מנגד וידם קצרה מלהושיע.

אנו מברכים אתכם בברכת מסע משמעותי ומוצלח!
אורלי, רווית, שרון, דליה, גלית, סיגי, שרית, סיון.

ילדינו היקרים והאהובים,
היום אתם יוצאים למסע מכונן בהיסטוריה של עם ישראל.
אתם יוצאים למקום הקדוש, הנורא,
שבעתיו הבינו כל אחינו היהודים,
בכל העולם כולו-

סאין אנו ארץ אחרת

אלא ארץ אחת, ארצנו, ארץ ישראל.
אתם נוסעים למצבת זיכרון בה תרגישו,
עד כמה השנאה יכולה להיות עזה,
ומובילה לרצון להשמדה שלנו
ושל כל מיעוט אחר בעולם.
בה תרגישו עד כמה חזקה רוחנו
וחזקה הידיעה הברורה,
שלעולם לא תחזור השואה שנית.

"נככור ולא נשכח"

את המיליונים, המורשת שלנו, השורשים.

"לככור ולא לשכוח"

שעלינו לשמור על הבית שלנו, הארץ שלנו,
העם שלנו, לדאוג לצבא החזק שלנו.

את האנכינה שלנו, אנכינת אבותינו,

ברוח חופשית ובשם החירות

אי אפשר להכסיק.

צאתכם לשלום ובואכם לשלום,
גילי יניב ומירב שפירא
בשם ההורים המחכים לכם בבית.

מסע לפולין כיתות י"א **הוראות בטחון, בטיחות. כללי התנהגות** **ודברים כלליים שחשוב לזכור**

כל הדברים הכתובים כאן הם כללים המחייבים את כולנו, כל הזמן ולאורך כל המסע (אפילו כשעייפים ואין חשק)

ייצוג - אנו יוצאים כקבוצה וכמשלחת ישראלית. המעמד מחייב אותנו להתנהג בכבוד ובנימוס למארחינו הפולנים ולמקומות שבהם נהיה – החל במוזיאון החשוב ביותר וכלה בחדרנית בבית המלון.

ביטחון - אסור להסתובב לבד בשום מקום!

- אנו יוצאים כקבוצה לסיור, לא נוכל להישאר במלון או באוטובוס.
- ביציאה מהחדר – במלון **תמיד**, יש לנעול את הדלת. גם כשהולכים לישון.
- החזיקו את המסמכים האישיים ואת כספכם אתכם ושמורים היטב כל הזמן.
- אסור להכניס לחדר אורחים או אנשים בלתי מוכרים.
- אם מישהו מטריד אתכם או נטפל אליכם – נתקו מגע ובואו לדווח לנו.
- החזיקו את הפספורטים צמוד לפופיק כל הזמן!!! לא להשאיר במלון!

יוצא איתנו גם מאבטח אמיץ שישמור עלינו מכל פגע.

חייבים להישמע לכל הוראותיו אפילו אם הן נראות לנו מצחיקות ומיותרות. זכרו! מעשה שטות של אחד – יכול לקלקל לכולנו. שמרו אחד על השני.

כספים - כמה כסף להביא? \$ 150-200 (או יורו) גג...
היכן מחליפים כסף? ישנם מקומות מיוחדים להחלפת כספים: קנטור.
אל תחליפו כסף ברחוב. יש נוכלים שמחכים רק לפרייארים כמונו !!
החלפתם כסף? בדקו שקבלתם את המגיע לכם וקבלה. אנא, אל תשכחו את הארנק על הדלפק, אם אתם רוצים לראות אותו בעתיד!!
ערך הזלוטי: כמו השקל פחות או יותר. מחירי המזון בפולין זולים מאשר בארץ.
את רוב הכסף החזיקו צמוד לגוף. בארנק – מעט כסף לשימוש יומי.
יש כייסים נהדרים שמחכים רק לנו, התמימים.

תעודות - לא לשכוח להביא אותן לטיסה !!!

- דרכון
- כרטיס טיסה
- חוברת המסע
- קטעי קריאה ומוסיקה לטכסים
- דף ובו שמות קרובי המשפחה שניספו בשואה לקריאה בטכס קריאת השמות

נסיעות - יהיו ארוכות וגם קצרות. (בעיקר ארוכות).

ילוו אותנו מדריך פולני דובר אנגלית רהוטה במבטא פולני קל, נהג ואוטובוס

(צמוד). שניהם אנשי מפתח בטיוול !!!

• **רדיו ומוסיקה** - לא דרך הנהג. כל אחד ישמע את הלהיטים הקרובים לליבו

במכשירו הפרטי בלבד !!!

• **שימו לב! מושבים ראשונים - למבוגרים. בזמן הנסיעה מתייעצים ומתכננים.**

קניות - מומלץ לקנות בדיוטי פרי של נתב"ג (להשאיר את החבילה ולקחת

כשנחזור). **אין לקנות אלכוהול בכלל!** (לא בדיוטי-פרי ולא בשוק בקראקוב)

מי שבונה על קניות מאסיביות בדיוטי-פרי של ורשה ביציאה, שיכין עצמו לאכזבה

מרה!

בערב בבתי המלון - כשנגיע, עייפים ותשושים, נאכל יחד ארוחת ערב בבית

המלון ולאחר מכן תעלו לחדרים. לאחר שתתמקמו בחדר, נתכנס יחד וינתנו

הוראות ליום המחרת, נקיים שיחות, נשמע ונשמיע.

כדאי ללכת לישון מוקדם, הימים ארוכים, ומתחילים מוקדם, הכינו שעון מעורר, כן

תהיה השכמה דרך הטלפון.

בעזיבת המלון: כמובן יש לשים לב שלא שוכחים שום דבר בחדר...

ולא "מאמצים" שום דבר לא לנו.

שימו ♥!!!

בחלק מבתי המלון יש שירותים - "אקסטרה" - הם יקרים מאוד. אל תפעילו כל

מיני כפתורים בלתי מזהים-הם עלולים לעלות כסף. כולל ערוצים מסוימים

בטלוויזיה. שמרו היטב על מפתח החדר, איבודו עולה כסף רב. אם תקבלו פתק

בכניסה למלון שמרו עליו היטב-הוא נחוץ לכניסה לחדר האוכל, ואולי אף מקומות

נוספים.

שיחות טלפון: מהמלון-יקר למדי (פרטים בהמשך...)

נעלם לך משהו??? (קודם כל חפש טוב טוב) בגלל העייפות וההתרגשות רובינו

כל הזמן לא נמצא המון דברים ונהיה עסוקים בלחפשם.. בכל זאת, לא מצאת???

פנה למבוגרים.

תקשורת בפולין

• הכי יקר-פלאפון (אפשר לסגור את האפשרות לקבלת שיחות ולהשתמש רק

בהודעות S.M.S

• הכי זול – לא לדבר...

• באמצע-שההורים יתקשרו למלון לחדר (או להתקשר מטלפון ציבורי ושההורים

יחזירו צלצל)

• הכי נוח-לשלוח פקסים! אמרו להורים-תשלחו פקסים !!!

• חיוג מפולין לישראל גוביינא: 00 – 800 – 972 – 1197

• לא גוביינא: 00 – 972

אל תיקחו עמכם...תעודת זהות, רישיון נהיגה. את אלה השאירו בבית.

בצאתכם מהבית בדקו שוב אם לא שכחתם...דרכון וכרטיס טיסה.

חברי המשלחת לפולין 2014

אורלי אלמוג		ראש המשלחת
רווית אסרף		רכזת השכבה
אורלי אלמוג	אוטובוס מספר 1	מורים מלווים
שרון לוי		
דליה איינס	אוטובוס מספר 2	
גלית גולד		
סיגי מוסקוביץ	אוטובוס מספר 3	
שרית אשכולי		
רווית אסרף	אוטובוס מספר 4	
סיון מישר לוי		

חזן צפי	אחראית מדריכים
אזמנב אפרת	מדריכים
חיימוביץ איילת	
צדוק יורם	
לויבסקי מיכל	רופאת המשלחת
אוחיון אריה	הורים מלווים
בר אל גלית	
גורביץ אירית	
לדר בתוך	
רשף דורון	

תלמידים קבוצה 1

11	יא	1	15	לרנר יובל
11	יא	1	16	מוגילבסקי ניקול טובה
11	יא	1	17	מירו עמית
11	יא	1	18	ממו נטלי
8	יא	1	19	מנדלוביץ שי
5	יא	1	20	מעוז צליל
8	יא	1	21	מרמלשטיין רועי
11	יא	1	22	מרקדו גל
8	יא	1	23	נדלר קים
8	יא	1	24	ענבר רותם
11	יא	1	25	פלדהיים שי
8	יא	1	26	פרס בר
8	יא	1	27	קרופניק חן
8	יא	1	28	רון רותם

מס'	שם	קבוצה	כיתה
1	אזולאי אור דוד	1	יא 8
2	אלבו שרון מרגלית	1	יא 8
3	גבריאלי שירן	1	יא 6
4	גליה דנה	1	יא 8
5	דדון יעקב	1	יא 11
6	דרמר דנה	1	יא 6
7	חן דר	1	יא 8
8	טולדנו שחר	1	יא 11
9	טל שחם	1	יא 8
10	טלמון יובל	1	יא 8
11	כהן עמית	1	יא 6
12	כהן ענבל	1	יא 6
13	לזרוביץ תומר	1	יא 8
14	לייבה אלדד	1	יא 8

קבוצה 3

מס'	שם	קבוצה	כיתה
1	בר ליאת	3	יא 1
2	אבוטבול משי	3	יא 1
3	אוצקובסקי יונית	3	יא 9
4	אלכסנדרוב מיכל	3	יא 9
5	בן חור קורן	3	יא 1
6	בר אל שר	3	יא 1
7	בר כהן סתו	3	יא 9
8	בראונשטיין שירן	3	יא 9
9	גולטול ענבל	3	יא 1
10	גורביץ נועה	3	יא 9
11	גפנוביץ נסיה	3	יא 9
12	דקל שחר	3	יא 9
13	הדר אורן	3	יא 1
14	וולוביץ לליב סמדר	3	יא 1
15	וויליאן טל	3	יא 9
16	יעקובי יובל	3	יא 9
17	ישראלוב ליבי	3	יא 9
18	כהן אופק	3	יא 1
19	כהן ליאור	3	יא 1
20	לויבסקי אמיר	3	יא 9
21	לוין אלעד	3	יא 7
22	מור שני	3	יא 1
23	מישסקי דניאל	3	יא 9
24	נוס בר	3	יא 9
25	סרברינוקוב רנאטה	3	יא 1
26	פיינשטיין אריאל יעקב	3	יא 1
27	פרידמן גל	3	יא 9
28	צליק דניאל	3	יא 1
29	קראוס איתמר	3	יא 1
30	רשף גל	3	יא 1
31	שוורץ שחר דניאל	3	יא 9
32	שומינוב אנט	3	יא 1
33	שחקוב לינדה	3	יא 9
34	תדמור סמנדרו שי	3	יא 9

קבוצה 2

מס'	שם	קבוצה	כיתה
1	אבישר רז	2	יא 6
2	אבנעים איתי	2	יא 7
3	אוחיון טל	2	יא 7
4	אוחנה ליהי	2	יא 9
5	אסור מעיין	2	יא 6
6	ביתן מאור אילן	2	יא 2
7	בראופמן תומר אוהד	2	יא 2
8	הרוש עדן	2	יא 11
9	הרפז יובל	2	יא 6
10	זיידנר איתי	2	יא 2
11	יניב טל	2	יא 2
12	כהן גל	2	יא 7
13	כהן שקד	2	יא 2
14	לביא עמית	2	יא 11
15	ליאשקביץ יאנה	2	יא 6
16	מזור רועי אלי	2	יא 7
17	מרדכייב יפית	2	
18	מרקו ניר	2	יא 7
19	נמיר יוגב ישראל	2	יא 7
20	סבג אופק	2	יא 7
21	ספורטס אופיר	2	יא 11
22	פורטנוב יאנה	2	יא 11
23	פישר גיא	2	יא 7
24	פניקשווילי ליאור	2	יא 2
25	פריאנטה גיא	2	יא 2
26	קוסוב ניקול	2	יא 2
27	רוזנטל יעל	2	יא 7
28	רון נועה	2	יא 7
29	שטולייזן אסתר	2	יא 8
30	שטיינברג ניב	2	יא 2

קבוצה 4

מס'	שם	קבוצה	כיתה
1	אבבה שמחה	4	יא 5
2	אזרד עופרי דניאל	4	יא 12
3	אכדרי ליהי	4	יא 3
4	אפרתי נוי	4	יא 12
5	בוטוש אביטל	4	יא 5
6	בן לולו תומר	4	יא 12
7	בר אל אור	4	יא 7
8	גימבר אושרת	4	יא 10
9	דרלינגר נועם	4	יא 12
10	הרשקוביץ יניב יעקב	4	יא 12
11	ווקנין אופק	4	יא 7
12	זקן דור	4	יא 4
13	יחזקאל יהב	4	יא 12
14	כהן כפיר	4	יא 12
15	לנדור עמית יעקב	4	יא 12
16	לנדסמן גל	4	יא 12
17	מאמה יהב	4	יא 12
18	מלץ עדי	4	יא 12
19	מסטבום לי	4	יא 5
20	פטיש עומר	4	יא 12
21	פישמן אבירם	4	יא 12
22	רוטמן תומר יחזקאל	4	יא 12
23	שטטנר נופר	4	יא 7
24	שפירא דניאל	4	יא 5
25	שרר יונתן	4	יא 12
26	תוכמה אלמוג	4	יא 4

10

התקווה

מילים: נפתלי הרץ אימבר

כל עוד בלבב פְּנִימָה
נֶפֶשׁ יְהוּדֵי הוֹמִיָּה
וּלְפָאֲתֵי מִזְרַח קְדִימָה
עֵין לְצִיּוֹן צוֹפִיָּה.

עוד לֹא אָבְדָה תְּקוּוֹתֵנוּ
הַתְּקוּוּהָ בִּת שְׁנוֹת אֶלְפִים
לִהְיוֹת עִם חֶפְשִׁי בְּאַרְצֵנוּ
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם.

תכנית המסע לפולין - אורט מוצקין תשע"ד 2014

יום שני 11.8.14 - נתב"ג-וורשה, בית הקברות אוקופובה, ארמון התרבות, אנדרטת קורצ'אק, ביאליסטוק.

יום שלישי 12.8.14 - טיקוצ'ין, יער לופוחובה, Boguty Milczki, טרבילינקה, וורשה.

יום רביעי 13.8.14 - חומת הגטו-זלוטה, קז'ימיש דולני, לובלין

יום חמישי 14.8.14 - מיידנק, קרשניק, זביליטובסקה גורה, קטוביץ'.

יום שישי 15.8.14 - אושוויץ, קרקוב, קבלת שבת.

יום שבת 16.8.14 - גטו קרקוב, מוזיאון גליציה, הרובע היהודי, העיר העתיקה, ערב פולקלור.

יום ראשון 17.8.14 - בירקנאו, בז'ש'ה, קטוביץ'-נתב"ג.

סמל רפובליקת פולין

פולין

שם מלא: הרפובליקה של פולין.

שטח: 312,677 קמ"ר, גובלת בים הבלטי בצפון מערב, גרמניה במערב, הרפובליקות הצ'כית והסלובקית בדרום, במזרח-אוקראינה, ליטא ורוסיה.

אוכלוסייה: כ-39 מיליון נפש.

בירה: ורשה (1.8 מיליון נפש).

תושבים: 98% פולנים וכן מיעוטים אוקראיני ובלארוסי, כמה מאות יהודים.

שפה: פולנית.

דת: 59% קתולים.

ממשל: רפובליקה פרלמנטארית.

פולין חברה בשוק האירופאי מאז מאי 2005, המטבע המקומי הינו זלוטי (זהוב).
ענפי הייצור העיקריים הינם: מכונות, ברזל ופלדה, כימיקלים וחקלאות.

לוח ארועים – מעליית היטלר לשלטון ועד כניעת גרמניה

30 בינואר 1933 היטלר מונה לקאנצלר גרמניה.

20 במרץ 1933 הקמת מחנה הריכוז הראשון בגרמניה, דכאו-האסירים הראשונים היו קומוניסטים.

7 באפריל 1933 החוק האנטי יהודי הראשון: "נומרוס קלאוזוס" וסילוק יהודים משירות המדינה.

26 בינואר 1934 חתימת אי-התקפה לעשר שנים בין גרמניה לפולין.

15 בספטמבר 1935 "חוקי נירנברג" - חוקים השוללים מהיהודים את מעמדם כאזרחים שווי זכויות בגרמניה.

15-6 ביולי 1938 ועדת אויאן-נציגי 32 מדינות וביניהן גרמניה דנו בשאלת הפליטים. לא הצליחו לפתור בעיית הפליטים היהודים.

10-9 בנובמבר 1938 פרעות "ליל הבדולח" - לראשונה אלימות פיזית מאורגנת כלפי יהודי גרמניה. 91 יהודים נרצחים, 267 בתי כנסת מועלים באש, 30,000 יהודים נכלאים במחנות ריכוז.

1 בספטמבר 1939 גרמניה פולשת לפולין-מלחמת העולם השנייה מתחילה. היטלר מורה על פתיחת מיבצע "אוטנזיה".

8 בפברואר 1940 פקודה להקמת גטו לודז' בפולין-הגטו הראשון שהוקם.

27 באפריל 1940 הימלר מורה להקים מחנה ריכוז באושוויץ.

15 בנובמבר 1940 גטו ורשה נסגר.

20 במרץ 1941 גטו פודגוז, קרקוב נסגר.

22 ביוני 1941 מבצע "ברברוסה"-פלישת גרמניה לברית המועצות.

23 ביוני 1941 יחידות האינזאצגרופן מתחילות ברצח המוני של היהודים (בורות ההריגה) בשטחים שנכבשו בברית המועצות.

3 בספטמבר 1941 ניסוי ראשון של רצח בגז (שבויים רוסיים באושוויץ).

- 8 בדצמבר 1941 תחילת ההשמדה בגז בחלמנו.
- 20 בינואר 1942 ועידת וואנזה-ועידה לתיאום פעולות כל גופי השלטון לשם ביצוע "הפתרון הסופי".
- 17 במרץ 1942 תחילת רצח ההמונים בבלז'ץ, מחנה ההשמדה הראשון שהופעל במסגרת מבצע "ריינהרד".
- 22 ביולי 1942 תחילת גירוש יהודי ורשה לטרבלינקה.
- 18 בינואר 1943 ורשה – המרד הקטן.
- 26 בפברואר 1943 משלוח ראשון של צוענים לאושוויץ.
- 19 באפריל- מאי 1943 מרד גטו ורשה-חיסול.
- 21 ביולי 1943 הוראת הימלר לחסל את כל הגטאות.
- 2 באוגוסט 1943 המרד בטרבלינקה.
- 14 באוקטובר 1943 המרד בסוביבור.
- 19 בנובמבר 1943 מרד הזונדרקומאנדו ביאנובסקה.
- 15 במאי 1944 טרנספורטים מהונגריה לאושוויץ.
- 6 ביוני 1944 נחיתת "בנות הברית" בחופי צרפת.
- 1 באוגוסט 1944 המרד הפולני, בורשה.
- 7 באוקטובר 1944 מרד הזונדרקומאנדו (עובדי המשרפות היהודיים) באושוויץ.
- 27 בינואר 1945 הצבא האדום נכנס לאושוויץ. 7,650 אסירים נמצאים במחנה.
- 30 באפריל 1945 התאבדותו של היטלר.
- 7-8 במאי 1945 כניעת גרמניה לבעלות הברית.

תא הגזים הראשון-מיידנק

רשימת מונחים ומושגים

אומשלגפלאץ - כיכר השילוחים בורשה. מתאריך 22 ביולי 1942 ואילך.
איינזצגרופן - יחידות נידות של הס"ס והס"ד שנתלוו ליחידות הצבא הגרמני בפלישה לפולין (1939) ולבריה"מ (יוני 1941). תפקידם הרשמי היו לחסל מתנגדים פוליטיים.

אקציה - פעולה נגד היהודים, לרוב בגטאות כדי לרכזם ולשלחם להשמדה.
"ארגון יהודי לוחם"-אי"ל: המחתרת היהודית בורשה, בראשה מרדכי אנילביץ.
"ארגון צבאי יהודי"-א"צי: המחתרת היהודית הרוויזיוניסטית בוארשה, בראשה עמד פבל רנקל.

גנרלגוברנמן - השם שנתנו הגרמנים לשטחי הכיבוש של פולין. פרט לשטחים שסופחו לרייך ולברה"מ.

גסטאפו - המשטרה החשאית בגרמניה הנאצית. חלק ממשטרת הביטחון.
ועידת ואנזה - ועידה שזימן ריינהרד היידריך ב - 20 בינואר 1942 כדי לתאם את "הפתרון הסופי" של בעיית היהודים (שם צופן למבצע השמדת היהודים) היא התקיימה בפרבר ואנזה, שבברלין ומכאן שמה.

זונדרקומנדו - "יחידה מיוחדת" לרוב יחידה של הס"ס או של האינזץ-גרופן.
שם זה ניתן גם לקבוצות העבודה של יהודים במחנות ההשמדה שעסקו בהעברת גופות הנרצחים למשרפות או לקברי המונים.

יודנראט - "מועצת היהודים" מועצה של אישים יהודים שהוקמה בפקודת הנאצים בערים הכבושות.

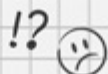
סלקציה - מיון יהודים שהגיעו למחנות ונשלחו – אלה לעבודות ואלה למוות.
קאפו - (מאיטלקית)-ראש, משגיח על אסירים עובדים במחנה ריכוז.

שיחון עברית - פולנית

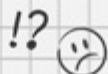
איך אומרים בפולנית?

פולנית	עברית	פולנית	עברית
רכונק	חשבון	'צ וטו יאסט?	מה זה?
דובזה	בסדר/טוב	מושה	מוכרח/ה
דז' ינקויה בארוז	תודה רבה	דז' ינקויה	תודה
דובידזניה	שלום/להת'	פרושה	בבקשה
פרשפרסם	סליחה	חנטניאה	ברצון
טק	כן	ויבצ'מי	סלח/י לי
פומוץ	עזרה	ניה	לא
מאלו	מעט	פוזלי	לאט
קאויאר ניה קקאו	בית- קפה	גדזיה	איפה
פריטקי	צ יפס	טו יאס מויה	זה שלי
ייקו	ביצה	רסטאוראציה	מסעדה
חרב טה	תה	קוטלט	אומצה
קוך	עוף	מינסו	בשר
קאווה	קפה	כלב	לחם
סר	גבינה	זופה	מרק
		וודה	מים
		מלקו	חלב
		לודי	גלידה
		צוקיר	סוכר

שיחון עברית - פולנית

איך אומרים בפולנית?

פולנית	עברית	פולנית	עברית
'חצ יאובים	רוצה	פּאני (פאני פרלובה)	אישה (גברת)
		פּו	איש (אדון)
		נוץ	לילה
		דובר אנוצ'	לילה טוב
		ראנו	בוקר
		'ד ? יאן דובר י	בוקר טוב
		דוברי ויאצ'ור	ערב טוב
		קטורה גודזינה?	מה השעה
		חוילצקה	רגע
		מינוטה	דקה
		אינפורמאציה	מודיעין
		'פוצ טה	בית-דואר
		שפיטאל	בית-חולים
		פוליציה	משטרה
		סינגוה	בית-כנסת
		סקלפ	חנות
		קירובניק	נהג
		מוגה	יכול

היום הראשון למסע

11.08.2014 ט"ו באב תשע"ד

בית העלמין היהודי של ורשה נמצא ברח' אוקופובה 49/51. בימים ההם קצה רח' גנשה, היום קצהו של רח' מדרכי אנילביץ'. בבית קברות ענק זה נמצאות כ-180 אלף מצבות לערך, וקבורים בו על פי הערכות למעלה מרבע מיליון יהודים (עשרות אלפים בקברי אחים). בית עלמין זה משרת את הקהילה מאז שנת 1800 ועד לימינו אלה.

ב-1940 נסגר גטו ורשה עפ"י פקודת הגרמנים כ-400 אלף יהודי העיר מגורשים מהעיירות הסמוכות נדחסו לשטח קטן (כשלושה אחוזים משטחה של העיר). בעיר בה 1,800 רחובות הוקצו ל-30% מהתושבים 73 רחובות בלבד בהם 1,483 בתים שהכילו כ-27,000 דירות. מספרים אלה מבהירים בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים כי הצפיפות בתוך תחומי הגטו הייתה בלתי נסבלת. סביב הגטו הוקמה חומה בגובה של 3 מטרים ועליה גדר תיל. בקיץ שנת 1942 התקיים בורשה הגירוש הגדול (אקציה) עפ"י הערכות גורשו ברכבות כ-350 אלף מיהודי העיר ששכנו בגטו. בגטו נותרו 55-60 אלף יהודים ושטחו צומצם. הגטו חוסל סופית לאחר המרד (19 באפריל-16 במאי 1943) וגנרל שטרופ שלח מברק לגרמניה: "...רובע המגורים היהודי לשעבר בורשה אינו קיים עוד. המבצע הגדול נסתיים..."

כיכר גז'יבובסקי ובית הכנסת נוז'יק

בית הכנסת נוז'יק הוקם בשנת 1899 והיה אחד מחמשת הגדולים בורשה. בית כנסת זה היה אבן פינה בתולדות הנגינה היהודית הדתית וזימרת בתי הכנסת בית הכנסת נהרס חלקית ושוקם בכספים יהודיים ובעידוד ממשלת פולין. הוא נחנך מחדש ומשמש מספר מתפללים קטן. בית הכנסת, אליו מגיעים מכיכר גז'יבובסקי, מהווה כיום מרכז החיים היהודיים בורשה.

מסלול הגבורה דרך הזיכרון לקדושים ולנרצחים

דרך הגבורה הנה שדרת יזכור, שנחנכה ב-19 באפריל 1988 יום השנה ה-45 למרד גטו ורשה. אנו נתחיל את סיורנו בכיכר השילוחים. על קיר אנדרטת השיש עטור בפס שחור (מסמל טלית) כתוב בפולנית, יידיש, עברית ואנגלית: "בדרך ייסורים ומוות זו, עברו מן הגטו שהוקם בורשה למעלה מ-300,000 יהודים".

ברחוב מילא (18 דאז) היה ממוקם הבונקר המרכזי של הארגון היהודי הלוחם בורשה. ב-19 באפריל 1943 פרץ מרד גטו ורשה בפיקודו של מרדכי אנילביץ שפיקד על יחידות הלחימה שמנו כשבע מאות לוחמים. המרד פרץ בניסיון לעצור את הגרמנים שבאו לפנות את שישים אלף היהודים שנותרו בגטו. במקום התחולל קרב עז בסופו מצאו למעלה ממאה לוחמים, ביניהם מרדכי אנילביץ, את מותם. במכתבו האחרון של אנילביץ שנכתב ביומו החמישי של המרד כתב בין היתר:

"...נפל דבר שהוא למעלה מחלומותינו הנועזים ביותר. הגרמנים ברחו פעמיים מן הגטו... רק יחידי סגולה יחזיקו מעמד, כל השאר ייספו... הגורל נחרץ... אי אפשר להדליק נר מפאת חוסר אוויר... חלום חיי קם והיה. זכיתי לראות הגנה יהודית בגטו בכל גדולתה ותפארתה..."

בניין המפקדה פוצץ וגופות הלוחמים נמצאות עד היום תחת ההריסות. מהבונקר לא נותר דבר.

אנדרטת המרד – אנדרטת רפפורט

האנדרטה לזכרם של לוחמי הגטו, הוקמה בלב הגטו לשעבר. היום נקרא המקום: כיכר גיבורי הגטו. זו תוכננה ונבנתה ע"י הפסל נתן רפופורט שאיבד את רוב בני משפחתו בשואה.

היום השני לחסע

12.08.2014 ט"ז באב תשע"ד

לופוחובה

שלושה בורות ענק שנחפרו ביער לופוחובה (Lopuchowo) בצפון-מזרח פולין. קבוצת חיילים וכמה מכונות ירייה המתינו ב-25 באוגוסט של שנת 1941 לכ-1,400 מיהודי העיירה טיקוצ'ין. כך, בתוך שעות ספורות, השמידו הנאצים את מרבית הקהילה היהודית ביישוב. כ-2,500 יהודים התגוררו ערב המלחמה בטיקוצ'ין, שלימים יוקם בסמוך אליה מחנה ההשמדה טרבלניקה. כבר בחודש הראשון למלחמת העולם השנייה, שהחלה ב-1 בספטמבר 1939, נבזזה העיירה על ידי כוחות גרמניים, שאף זרעו הרס רב בבית הכנסת המקומי. ב-24 באוגוסט 1941 הודיעו הנאצים, כי על כל היהודים להתייצב למחרת בבוקר בכיכר השוק, במטרה להעבירם לגטו צ'רבוני-ברו. כוחות גסטאפו הצעידו את אלפי היהודים לעבר הכפר זאבאד, תוך שהם מפעילים נגדם אלימות קשה. כאשר הגיעה השיירה לכפר, כבר המתינה להם משאית גדולה של הגסטאפו. היהודים נכלאו במבנה בכפר, וכמה עשרות מהם נדחסו לתוך המשאית שעשתה את דרכה ליער לופוחובה. שם הורדו היהודים מהמשאית, הוכנסו לתוך אחד משלושת הבורות שנחפרו מראש-ואז נורו בדם קר. המשאית שבה אל כפר זאבאד כדי להוביל עשרות יהודים נוספים אל דרכם האחרונה. עד שעות הערב התמלאו שניים משלושת הבורות-שכל אחד מהם היה באורך של 12 מטרים, ברוחב ארבעה מטרים ובעומק של חמישה מטרים-בגופות יהודי טיקוצ'ין. שני הבורות כוסו בעפר, כאשר חלק מהיהודים שנורו עדיין היו בין החיים. רק כ-150 איש הצליחו להימלט ממסע ההרג ומצאו מקלט זמני בגטו ביאליסטוק (שתושביו נשלחו בחודש אוגוסט של שנת 1943 למחנות עבודה והשמדה). יום לאחר מכן, שבו אנשי הגסטאפו לטיקוצ'ין: כמה מאות יהודים שנותרו בה, בעיקר חולים וזקנים, הוכנסו למשאיות, שנסעו ליער לופוחובה, שם המתינו להם הבור השלישי - ומכונות הירייה.

רק 17 איש מהקהילה היהודית של טיקוצ'ין שרדו את השואה.

יער לופוחובה

אתר הזיכרון של מחנה ההשמדה טרבלינקה

אתר מחנה טרבלינקה נמצא באזור מבודד ליד כפר פולני קטן בשם זהה. מחנה ההשמדה נבנה במסגרת "מבצע ריינהרד" (הקמת שלושת מחנות ההשמדה: בלז'ץ-סוביבור-טרבלינקה). המחנה פעל במשך שנה בקירוב, מיולי 1942-אוגוסט 1943. הוא הוקף בגדר תיל בגובה שלושה עד חמישה מטרים בה נשזרו ענפי אורן להסוואה, כמה מגדלי שמירה עם מכוונות ירייה. מחנה טרבלינקה נחלק לשניים: בחזיתו (במקביל לפסי הרכבת) נבנתה תפאורה של תחנת רכבת מדומה, קופה, שעון ושלטי הכוונה מעבר. היה זה חלק ממסע ההטעיה בו חשבו היהודים שהם בדרך להתיישבות במזרח. הם נצטוו להשאיר מזוודות ולמסור רכוש "שיוחזר" לאחר מכן. מעבר לחזית המדומה היו שני צריפים בהם התפשטו הנשים ועברו גזירת שיער. לאחר תהליך ההתפשטות הורצו הנדונים בשביל המוות... ההלם שיתק כל ניסיון התנגדות. השביל הוביל לחלק העליון של המחנה שם נדחסו בתאי הגזים והומתו בגז. המפעילים היו אוקראינים שהוכשרו ע"י הגרמנים. לפי הערכות-מצא אדם את מותו תוך שעתים מזמן עצירת הרכבת. לאחר מכן נפתחו התאים מצדם השני והגופות הוצאו על ידי אסירים יהודיים. (זונדר קומנדו) ונקברו בבורות. ב-1943 החלו לשרוף את הגופות על אסכלה (גריל). אפר הנרצחים וחלקי גופות שרופים למחצה נקברו בבורות או פוזרו לכל עבר. באתר ההנצחה יש 17,000 אבנים (יער אבנים) לזכר קהילות ישראל שחרבו. כמאתיים ושמונים אבנים נושאות שמות של קהילות גדולות וקהילות מאיזור ביאליסטוק. במרכז האנדרטה הסביבתית הענקית נקיים טקס לקראת סיומו של היום השני למסענו.

טרבלינקה

היום השלישי לחסע

13.08.2014 "ז' באב תשע"ד

קצ'מיר דולוני

עיירה השוכנת בנפת פולווי, מחוז לובלין. קרויה על שם מלך פולין בעבר ששמו קצ'מייש. בעיירה זו נמצא ארמונו של המלך שניצב שם עד היום. בין שתי מלחמות עולם התגוררו בעיירה כ- 1400 יהודים, שהיוו כמחצית מאוכלוסיית העיירה. בקצ'מיר דולני פעלו מפלגות ציוניות לצד הבונד (תנועה לאומית לא ציונית), תנועות נוער יהודיות וכן אגודות ספורט יהודיות. לצד מוסדות החינוך היהודי המסורתי פעל גם בית ספר עברי ובית ספר ממשלתי ליהודים. ב-19.9.1939 כבשו הגרמנים את קצ'מיר דולוני והקימו **יודנראט** בראשות יעקב הלברשטט. עם כיבוש העיירה, החלו הנאצים בחטיפת יהודים לעבודות כפייה, ודרשו מהיודנראט תשלומי כופר. מספר חודשים אחר כך, פסקו המסגרות, החינוכיות של היהודים ובית הכנסת הוסבו לאורווה. בתחילת 1940 הוחלף היודנראט ולתפקיד מונה חיים פירשטיין, והגרמנים הקימו גם את "שירות הסדר היהודי" שתפקד **כמשטרה יהודית** לצד היודנראט. באביב 1940 הוקם **הגטו**. בגטו רוכזו כ-2,000 יהודים, רבים מהם הגיעו כ"פליטים" מהעיירה פולווי ומעיירות אחרות במחוז. הגטו הוקף בגדר תיל, והיציאה ממנו הייתה רק לצורכי עבודה באישור מיוחד. בקוז'מיר דולוני הוקם גם **מחנה עבודה** ל-120 עובדי כפייה יהודים ופולנים. למחנה זה הועברו כעבור שנתיים יהודים שגורשו מסלובקיה. בחורף 1940 הוטל איסור על כניסת פולנים לגטו לצורכי מסחר, והגזרה גרמה לרעב שהלך וגבר, ובעקבותיו פרצה מגיפת הטיפוס. ב-25-27 במרס 1942 גורשו היהודים מגטו קצ'מיר דולוני ל-**גטו אופולנה**, ומשם הועברו חלקם למחנות עבודה ואחרים גורשו ל-**מחנה ההשמדה בלז'ץ**.

(תקציר מתוך: המכון הבינלאומי לחקר השואה-יד ושם)

כיכר
העיירה

קיר המצבות- קז'ימיר דולני
(תמונה מתוך ויקיפדיה)

הנאצים בתקופת השואה נתצו את המצבות בבית הקברות בעיירה וציוו על היהודים לרצף משרידי המצבות כבישים עליהם ייסעו הנאצים ברכביהם.

היהודים עליהם נצטווה הפקודה הקשה והמשפילה נתנו כבוד אחרון למתים בכך שהפכו את המצבות עם הכיתוב כלפי מטה וכך לפחות לא נסעו המכוניות על הכיתוב עצמו אלא על גבן. לאחר המלחמה הוצאו כל המצבות ולמרבה המזל הכיתוב נשאר.

המצבות קובצו ושובצו ע"י אדריכלי האנדרטה בקיר מצבות גדול כשבמרכזו שבר המסמל את השבר העמוק שנפער בחברה היהודית והחורבן שעברה יהדות אירופה בתקופת השואה.

לובלין

עיר במזרח פולין. ערב המלחמה הייתה מקום מושבם של 40 אלף יהודים. בעיר הייתה ישיבה מפוארת, "ישיבת חכמי לובלין", ששימשה מרכז חשוב של לימודי תורה בפולין. ב-1940, שרפו הנאצים את הספרים מספריית הישיבה, בכיכר השוק, לעיניהם של היהודים. בשעה שהגרמנים כבשו שטחים במערב פולין, נהרו ללובלין אלפי פליטים מהמערב, ורבים מתושבי העיר ברחו אף הם מזרחה, לשטחי בריה"מ. **ועד הקהילה היהודית**, ששמש הנהגה יהודית ערב המלחמה, המשיך לפעול ולהעניק סיוע לפליטים היהודים, לתושבי העיר שבתיהם נהרסו בהפצצות. בחודשים אוקטובר-דצמבר 1939 הוטלו על היהודים גזרות: ועד הקהילות התחייב לספק לשלטונות הגרמנים עובדי כפייה ותשלום כופר, בתי היהודים הופקעו רכושם החרם, כולל פרוות וחפצי ערך. נערים וגברים מגיל 60-16 ונשים מגיל 15 נשלחו למחנות עבודה בלובלין וסביבתה והועסקו. בתעשייה וחקלאות. הבתים והחנויות סומנו, והם חויבו לענוד טלאי צהוב. בסוף 1939 מונה **יוזנראט**, בראשות הנריק בקר. העיר שימשה גם **תחנת מעבר** לפיזור היהודים באתרים שונים בסביבה. באביב 1941 החלו הגרמנים בגירוש של 10 אלפים מיהודי לובלין במסגרת "ררווט לובלין" (תוכנית ניסקו-לובלין).

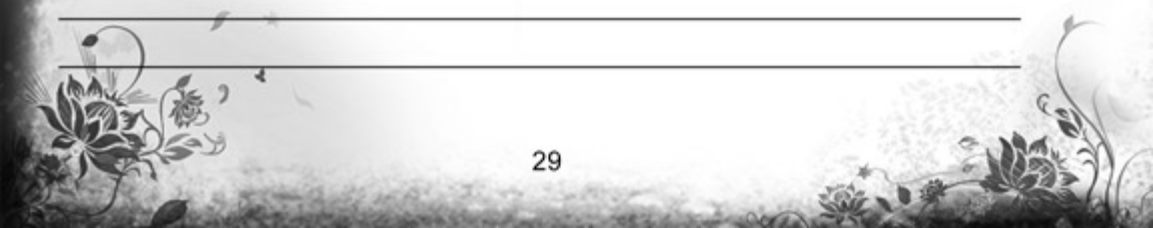
ב-מרץ 1941 הוקם **הגטו**, שמנה 34 אלף יהודים. חודש לאחר מכן נסגר הגטו בגדר תיל ונאסרה היציאה ממנו. בקיץ 1941 פרצה בגטו מגפת טיפוס ואלף איש ניספו במגיפה. יהודי לובלין היו הראשונים שנרצחו במבצע ריינהרד: היוזנראט קבל הוראה, שהחל מ-17.3 יתקיימו **אקציות** ויהודים ישלחו מידי יום לעבודה במזרח. 30 אלף יהודים נשלחו למחנה ההשמדה בלז'ץ, ועוד 2,500 נרצחו בעיר עצמה. הנתרים גורשו ב-1942 למחנה ההשמדה **מיידנק**.

"מראה רחוב בגטו" (ארכיון יד ושם)
Poland Lublin

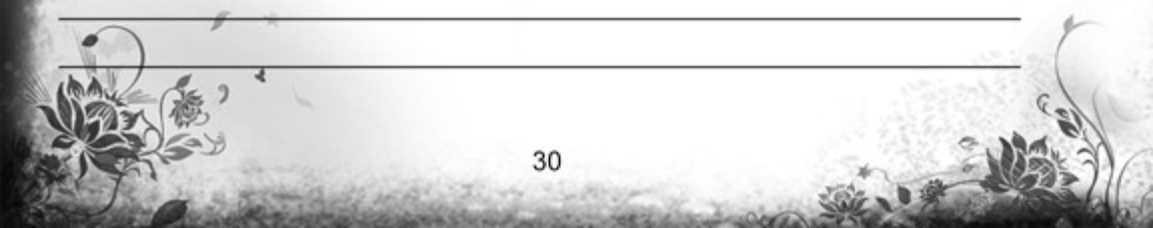

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines that span most of the page width.

A series of 20 horizontal lines for writing, evenly spaced across the page.

היום הרביעי לחסע

14.08.2014 י"ח באב תשע"ד

מיידאנק

משלוחי יהודים למחנה זה הגיעו באמצע שנת 1943 כשמחנה בלז'ץ נסתם זמנית. היהודים האחרונים, 18,300 נרצחו בבורות ב-3 בנובמבר 1943, הגרמנים כינו את הרצח המזוויע בכינוי "חג הקציר".

מחנה האסירים היה מחולק לשש יחידות נפרדות, כל תת מחנה נקרא שדה. בכל שדה היו 22 צריפים לאסירים ושני צריפי מנהל. בתקופת השיא נדחסו בכל שדה 10,000 נפש. השדות הוקפו בגדר תיל חשמלית כפולה וב-18 מגדלי שמירה. במחנה התנהלה כרטסת ממוספרת ובה נתונים על האסירים, אחרי מותו של האסיר נמחק שמו ואחר נרשם במקומו.

סדר יומם של אסירי המחנה התחיל כשעה לפני אור ראשון במסדר שבו היו חייבים להתייצב גם החולים והמתים. בתום המסדר היו יוצאים לעבודה בסלילת כבישים, בתי מלאכה, מפעלים וחקלאות, שנועדו להשמדה יותר מאשר להשגת תוצרת. במחנה הייתה פלוגת יער שתפקידה היה לשרוף את הגופות. כמות המזון שקיבלו האסירים הייתה רבע מהמינימום הדרוש. הרעב, הקור והמחלות הפילו חללים רבים. טיפול רפואי לא ניתן והחולים נשלחו להשמדה.

על כל עבירה קטנה נענשו האסירים במכות, תלייה בזרועות הידיים, חנק במים ועונשים אכזריים אחרים. על גניבת מזון או ניסיון בריחה נענשו בתלייה פומבית. ביולי 1944, כשהצבא האדום התקרב, חוסל המחנה, אך הגרמנים החלו להצעיד צעדות מוות ממחנה מיידינק עוד לפני הכיבוש. האסירים הוצעדו יחפים בקור אל עומק גרמניה או אל מחנות אוושוויץ ובירקנאו שנותרו פעילים עד 1945, שם תכננו הגרמנים להמשיך בהשמדה. בגלל הלחץ הרב והכיבוש הרוסי המוקדם לא הספיקו הגרמנים לחסל את המחנה ולכן הוא נשאר עומד כיום.

בשנת 1969, לציון 25 שנה לשחרור המחנה, יזמה המועצה להנצחה את שתי מצבות (אנדרטות) הזיכרון. בכניסה למחנה הוצב, בידי הארכיטקט והפסל ויקטור טולקין, שער ענק וסימבולי ובקצה "דרך הכבוד" מוזוליאום אליו אספו 7 טון אפר ועפר של נרצחי המחנה.

על המוזוליאום כתבו: "גורלנו שלנו הוא אזהרה לכם".

מיידנק "הר האפר" - "גורלנו שלנו הוא אזהרה לכם".

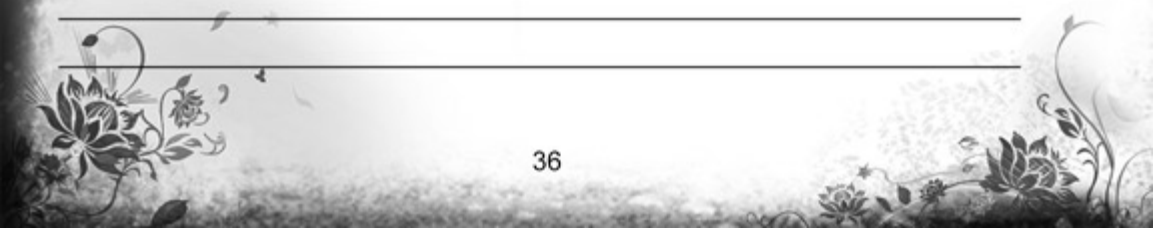

A series of 20 horizontal lines for writing, evenly spaced across the page.

היום החמישי לחסע

15.08.2014 י"ט באב תשע"ד

מחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו

הוא המחנה הגדול והנורא מבין כל מחנות ההשמדה. סמל הרוע האולטימטיבי. מחנה אושוויץ נבנה על תשתית של מחנה צבאי פולני ע"פ הוראת הימלר בסוף יוני 1940. במרץ 1941 נתן הימלר הוראה להקים במרחק 3 ק"מ מאושוויץ את מחנה בירקנאו. אושוויץ 1 היה למחנה האם אליו כפופים עשרות מחנות עבודה נוספים, בונה-מונוביץ (אושוויץ 3) בודי, צ'כוביץ, ויליצ'קה ועוד.

אושוויץ-בירקנאו היה מחנה ההשמדה הגדול בהיסטוריה. אושוויץ 1 – המחנה העיקרי, מנה 28 בניינים בני שתי קומות, בארבעה מהם הופעלו בתי חולים, בבלוק 10 ביצעו רופאים גרמנים ניסויים "רפואיים" "בשם המדע". הניסויים נעשו בבני אדם בריאים לחלוטין ובהם סירוס ועיקור, הדבקה במחלות שונות, בדיקת השפעתם של חומרים לפי הזמנות של מפעלים גרמניים. בלוק 11 היה ביתן העונשין, שם התקיימו "משפטים" והוצאו עשרות אסירים להורג ליד קיר המוות הנמצא בינו לבין בלוק 10. ראשוני האסירים היו 300 יהודים, שהובאו לצורך בנייה במחנה, בזמן סמוך הובאו למעלה מעשרת אלפים פולנים, רובם אסירים פוליטיים ושבוויי מלחמה רוסים. ניסויים ראשונים בגז נעשו בבלוק מס 11, על מאות שבויים רוסים ואסירים פולניים ועד מהרה הוקם קרמטוריום ניסיוני בו מצאו את מותם, תוך דקות, אלפים רבים. למרבה האירוניה התנוססה מעל השער הראשי כתובת: "ארבייט מאכט פראיי" – העבודה משחררת.

"ארבייט מאכט פראיי"
העבודה משחררת

היום השישי לחסע

16.08.2014 כ' באב תשע"ד

קרקוב - קזימייז'

נוכחות יהודית קיימת בקרקוב כבר בסוף האלף הראשון. קהילה מאורגנת באמצע המאה ה-13. אלה הקימו שכונה ובית כנסת, מקווה ובית עלמין ועיקר עיסוקם היה במסחר וחלפנות ב-1335 בנה קזימייז' הגדול עיר על שמו ליד קרקוב והעניק ליהודים זכויות לרכוש קרקעות ולעסוק בכל מקצוע. במקום קמה עיר יהודית בעלת אוטונומיה מלאה לקיום החיים היהודיים. קזימייז' הפכה למקום מקלט ליהודים נרדפים ממקומות שונים ובהם קרקוב עצמה.

בסוף המאה ה-15 גורשו אחרוני היהודים מקרקוב לקז'ימייז'. מחוץ לקזימייז' הורשו לגור רק יהודים משכילים שלבשו בגדים פולנים או בעלי רכוש. במאות ה-17, 18 ידעו היהודים בעיר פרעות, עלילות דם וכמה גירושים. לקראת סוף המאה ה-19 כללה מערכת החינוך היהודית בקזימייז' חדרים וישיבות ובתי ספר יסודיים ותיכונים בהם למדו פולנית וגרמנית. לאחר מלחמת העולם הראשונה, החלה לפרוח התנועה הלאומית של פולין, וזו גררה אחריה גל של אנטישמיות. בו זמנית החלה גם לפרוח הציונות היהודית, אך גם התבוללות. ערב מלחמת העולם השנייה מנתה הקהילה 60,000 נפש.

סוקניצה

כיכר העיר העתיקה של קרקוב, זו הכיכר הגדולה ביותר באירופה! (של ימי הביניים), ובמרכז שוק בדים מבנה הסוקניצה (שוק הבדים). הכיכר, שנקראה 'אדולף היטלר פלאץ' בפי כובשיה הגרמנים, מוקפת מבנים. המבנה הבולט בהם הוא מבנה כנסיית מריה הקדושה, ממנה נשמעת בכל שעה שלמה תרועת ה'היינאו' לזכרו של חוצרן שנורה בחץ טאטארי בעת שהשמיע תרועת אזהרה. בין הסוקניצה והכנסייה ניצב בגאווה פסלו של אדם מיצקביץ', משוררה הלאומי של פולין. בצד ההפוך לכנסייה, ניצב מגדל העירייה הישנה, בהמשך, בפינה רחוב 'שוויינטה אנה' (אנה הקדושה) שבמאות ה-14, 15 נקרא רחוב היהודים.

קרקוב-העיר העתיקה

היום השביעי לחסע

17.08.2014 כ"א באב תשע"ד

בירקנאו (אושוויץ)

נפח הטרנספורטים ומספרם הגדול הביא את הימלר להורות על בניית מחנה זה. המחנה כלל מאות צריפי עץ, והוא הוקף ופוצל לשדות משנה ע"י גדרות חשמליים והוצבו בו מגדלי שמירה.

"בית חרושת" למוות זה ראשיתו - בשני "בונקרים" ("הבית האדום" ו"הבית הלבן"). החל ממרץ 1943 הרצח התבצע בארבע יחידות קרמטוריום, והיה תחת גג אחד. המשרפות כללו חדר/אולם התפשטות, תאי אולם גז ותנורים לשרפת הגופות. היהודים הובלו לבירקנאו ברכבות מכל רחבי אירופה והורדו ברציף בכפר הסמוך. על הרמפה עברו היהודים סלקציה והנידונים למוות רובם מבוגרים, נשים וילדים (כ-85% מכל טרנספורט) הובלו למותם בהונאה (עקרון מרכזי בביצוע הפתרון הסופי היה הונאה). ליהודים נאמר כי הם עומדים לעבור רחצה וחיטוי לקראת ביצוע העבודות הגופניות שעליהם יהיה לבצע במחנה. הקורבנות נדרשו להתפשט, ונרצחו מיד בגז "ציקלון", "שהופעל ע"י אנשי הס"ס הגרמנים. גופות הנרצחים הוצאו מתאי הגז ע"י פלוגה מיוחדת (זונדרקומנדו) של יהודים ואלה שרפו אותם בתנורים. בתום תהליך השריפה פוזר האפר או נקבר בבורות. יתרת אנשי הטרנספורט, בד"כ צעירים וחזקים או בעלי מקצועות נדרשים, הובלו ל"סאונה" ועברו תהליך קשה בו נלקחו מהם בגדיהם וכל חפציהם האישיים, שערם גולח, קועקע בהם מספר והם קבלו בגדי אסיר.

בתום תהליך זה הוכנסו להסגר ולאחר תקופת מה נשלחו לעבודת פרך במפעלים לתעשייה וחרושת או עבודות בתוך המחנה עצמו.

המחנה נוהל בידי הס"ס באלימות תוך השלטת טרור כשהניהול הישיר ניתן בידי

ראשי קבוצות - קאפו.

אשוויץ בירקנאו

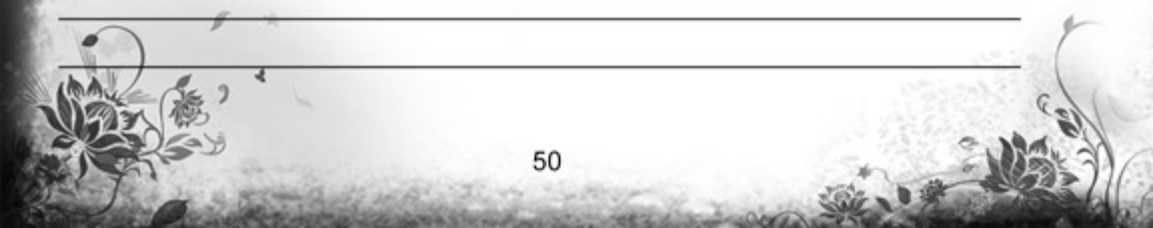
המשרפות

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines that span most of the page width.

"הנוער בימינו יעזב דמות האדם בישראל על ידי חיי אופת"
דוד בן-צורין

לחבר ולשורם לא לשכוח

LOUIS STUDIO
פיתוח ובימוי - נמרית קובית גולדמן
עיצוב גרפי - אילן בן-צור